

שני ספרי שירה

מאת ישורון קשת

שירי רחל נגב

בספר ביכורי שירתה של רחל נגב... (כמו שכתוב בלבי) יש שירים מספר שתוכם רצוף הגות לירית דקה וחיונית כליכך שבר זכותם בלבד ראויה היא לתשר מת לבנו.

שיריה הם שירי ניסויים ונזויה בידים פשוטות לקבל היא נכססת לאושר אישי שבמאור-הלב, אושר על אדמות, ובאותו זמן עצמו ורזי גמשה, המוכנה תמיד להתר מסר, נוהה לאל חי כאל אב, שזיקתה אליו היא ממקור האתום, כלומר — למעלה מן האינדיבידואל אלי ומן הסובייקטיבי גרידה, ושר ממנו היא מבקשת לקבל את הודאי ואת הבטחון שהחיים מוני עם ממנה (כמו מכולנו) כיון שהודאי והבטוח הסרים מספר החיים, גם כאן וגם כאן, איפוא עיקר הרצון הוא לקבל אך לא מתוך אגוצנטריות, וכל-שכן לא מתוך אנוכיות גרידה, אלא מתוך איזה גלגול רגשי-שירי של רליגיוזיות: תחת אמונה אקטיבית של ההכרה המפשיטה יש לה בק-שת-אמונה פאסיבית שברגשיות ושכמספון לאושר האוצל לנו וד-אות ובטחון, ופי יאמר שאין זו רליגיוזיות?

רגשיותה ניגשת עד הגבול אשר שם מתחילה הרגשות, אבל היא נשארת בתחום הרגש הצרוף, המוצדק, והביטוי האלמנטארי, מלא הפשטות והכנות, שחיה ונתנת לרגשה והבא לה בטבעיות וכמ-עם בהיסת-הדעת — משהו לוקח לב יש בו, ולעולם אין הוא חר טא להרגשת-המידה, שאגב אינה אצלה כלל ענין של אסתטיקה, אלא של טבע ואופי. יש בה עצב, הוא העצב של הנפשנות המבקשות את המוחלט.

את השלמות אשר לא תיחכן בחיים, ועצב זה הבוכה כחליל ניסויים רחוק, הוא המלא כאן תפקיד של גילוי היופי: היא חר פסת את היופי כאבידה (כזה שותפח היא להרבה משוררים אחרים, והראיתי על קו זה גם בדברי על שירי דליה רביקוביץ) ואצלה בעיקר כצער על מה שלא בא, משום שאינו עשוי להתגשם, אלא לים שומר על האוהבים / שלא יימגשו / כמו שהוא שומר על החלומות / להמוג כשחר / — / השרגה הבוכה / במרחק בין שתי ידים / שאינן נמשות / אינה כוזבת לעולם.

ועצב זה היא כורכת בבשימה שמתוכה עולים ומתחזרים לנו בחיורון, כמתוך סטאטוס, יסוד דות שונים: „נצח האשה“ בצר רת אשה-ילדה, צמאון-חושים צנוע וצלול כמראהו של מעין בדמיונו של ציחח-צמא, מורשת אהום יחר די שבאהבת הטוב, שרמיסת הצדק מכאיבת לו: הכרת-החלוקה והמחל-נות (הרניגואציה).

כמו הפרי הרך והמתוק, הנתון בתוך קליפה שאינה רכה ואינה מתוקה ואין בה מתלונותיו של הפי רי וממהותו, אבל היא שומרת על קיומו של הפרי שלא ייפסך ארצה לבטלה, כך נתון במשוררת זו רגש-היופי לגובת תהווייה — רגש רליגייתי ביסוד מהותו — בתוך מעטה כחה של תוגת הנקע מהמציאות, ונמצא שרגש-היופי שלה פועל בזכות קיפוח הנפש, בזכות ההעדר, והן יונק כאן מן הלאו — והיופי נולד מתוך העצב, „אני זוכרת / את כל הדר בריב המתוקים / בינינו / שלא קרו“ — אומרת היא אל האהוב, ויש כי בהאום —

פתאם אני שומעת את כל השירים תיקנים מתנגנים בעצב מתוך בלבבי והדמעות נושרות על לחיי. — — — פתאם, ולרגע, עמד הזמן להושיט לי פרח קטן אשר לא יכול לעולם.

השיכורה גזימה וברעבון לחיי לה וגם, בענות שאינה מבקשת דבר.

בחתרסקות נרגשת של ילדה חנונה היא מתחננת אל אלוהים: „בשחר ראיתי אותך בתמהון חרר רוד / אחר שמעו אותך בשירה המרועה של הצפרים / הקטנות / — / בערב, כאשר הזורים והים קראו לשוב / שמעו את הבכי הגדול, / השמש דמעה דם / — / בשחר אמרת לה דבר רים אשר לא בא, / ערשית, כאי שר סביב-סביב מלא אף / והי כוכבים טרם נולדו, בוא / להגיד בי אתה / ישך“.

מתוך רליגיוזיות זו שלה גולה, למשל, השיר „ענגד“, המסתני לרי אות בו אחד השירים היפים ביר תר של זמנו:

כאב הכמיהה ליופי הוא כאן הצמאון לאושר, צמאון נפש הא-שה, אשר תת וקחת — דברים זהים הם לה, האושר והיופי דבר אחד הם בעולמה של האשה (וכן של המשורר, שהוא האשה שבי גבר). יכיון שהכמיהה היא תמי מות באנוש, מורשת הילדות בא-דג, הרי אין פלא שביטוי הכמר הה האיראצינאלית הווי יש בו מן הילדותי, ואכן יש לא-אחת שהכיר טור השירי של רחל נגב ניגש עד גבול התמימות הילדותית, ומכאן הטוהר והכנות עם הפשטות הא-למנטארית שבו, פשוטה ואלמני טארית וכנה-תמימה היא גם אותה רליגיוזיות שלה, אמונתה באל-האב הנעדר, אשר „אולי“ הוא מת, ובני האדם מוכישים לבקשה כדבריה, בחושך, באהבה, בחלום, כשינאתה בשירה הנוגת ובצחלת

אלהים

למה נמות? אנחנו לא גנבנו תפוח מגנה, גולדנו מגרשים, מחוץ ללהט השער שהוסח בקנינו, ורק פי קר לנו מאר קפרנו לנו בגדים, — — — ותמיד אנו חייבים לך קה, לא נתנו עד הכל, אהה קראת לנו באמצע הלילה, ואנחנו עוד לרגע נרדמנו... אפרת לנו להביא את גננו — ואנחנו עוד רגע חיינו, וקוינו עוד רגע בקינו, ואחר קמנו וקאנו והבאנו, כל אשר אתה שואל מאתנו אנחנו נוהגים ותמיד אנו חייבים לך קה, והאדמה עליה נעבור — אותה אתה בורא בשר מן האדם — — — ואנו מבייגים, אלהים! — לא סולחים... והדמעות רוחצות אבניך האלמות.

וספר לנו סיפורי הילדה הקטנה שבמשוררת עת-רת תנסיון הנפשי סדכרת אל אלוהים בחכמה של אמאלי, הארי מרת דברי כיבושין ורוך אל תיג-קת שסרה...

יש חן על טבעיות בשיר של רחל, המשיכה לפי זומר ושר בדרך של שיחה, כזובר איש אל רעהו, בלא העמדת פנים, בלא בחל וסרק של אסתטיסיות או של עמידה על במת השירה, ובלא כל גיגוי יוצ-רים, ואך בבח-צחוק מהורהרת, די-ערכית, כסגנית ושלחנות, כמ-עם מונה-ליזאית, בהיצחוק שיש בה כאמור מן האם ומן הילדה גם יחד ושחכרה מודרנית נפת-לת בה העם ופשיח-אשה קדמונית, שתמורת-הומנים אין להן עליה אלא שליטה שטחית בלבד... אבל

ובשיר אחר: „בניע לך כי נלך עמר בקרי / — / לגי אוף, לגוב, לחמד, לזנות / לנפץ בקבוקי יין על ראשך...“ ואחר שצף קצף ההתמרמרות — תחנון מפויס: „הילדים העייפים שבים הביתה / אמור להם משהו טוב / אביי, ושוב, במקוט אהר: „בוא ונשיר לך שיר שמח / נאמר: הודה / על האויר החכול / על הלהם הטוב / על ההלומות, / נאמר לך, הבט: אנחתו צוחקים / הנה גם זתיגוקות, בוא ונאמר לך רק דברים טובים / לא דבר אליך דבר על הכאב / הרעב והמות, / לא נאמר לך מאום על הבכי, / בוא ונשיר לך שיר שמח, / אתה מוכרה להיות גיכור / אל תלד / לטף את ראשינו היגעים /

שני ספרי שירה

(המשך מעמ' 7)

עצי הגן העוזב ולא ינעול של
ישותה השירית הצנועה — כולם,
כל אחד לטי טבעו ולטי ערכו,
נותנים יחד קול איוושה רון, גר
גה ונוגע ללב במוע שאינו טב-
קש לשכנע. והקול הזה הוא קול
השיר והחרישי והסלהני שלה. הכור
בש את הצער האישי והכללי כא-
חד.

לפקרא העיריית של ספרה
הקטן אתה אומר אל לכר: מי
יתן ויתוכר מעיין שירתה.

צפורה אלאור-הלר

צפורה הלר (אלאור), בה צפת,
זמנת חדשה היא כמקהלת הלירות
של השירה העברית החדשה: שיי
רית הקצרים, הגראים כולב, כקטי
עז פואימה לירית אחת ארוכה,
מבקשים לבטא את נשמת הנשיות
בואריאנט עצמי, המורכב מיסוד
דות של היהדות והמורה. ביטוייה
השוקק-הרופס ובלתי-מגובש גר
שם בארוס תמים, לוחט וצנוע,
ומתערה, כמו חינוך אור נהסס-
כהתרסקו על גוף-הרים גיסטי,
שהשיות של ארץ-הקדם מעורבת
כו עם צביון של רוחניות, — גוף
הקבלה הגלילי, היא רואנו את
עצמת בדימות, נערה רכה בשנים,
הנשענת בחרדה וברחשי-התקומ'
מות גם יחד, על מסה רבי-שנים
של אבותי הזקנים" — והיא יר-
אף להלוך לבדה / בשכילי עולם
נפתלים / ומוסרת לבה ללחץ /
רחוקי עבר נסתרים. יש בשירתה
משום הודאה עם גוף-ההריון המז'
רחי, קשה ומסולע ערב-כוכבים,
והיא חומדת לה לסמל את עץ-
התאנה, שבצמחו יושב בוכב —
זכור לו ושיח עם שרפי תהום.
— והגבעות היו בשכבי, / התן
והיען חברו לי — וידיה, זקנות
געגועים / צומחת ממרחקי דור
רות / ושואפות אל אחריתם, /
ואני התוליה המקשרת.

היא אהבת סמלים דיקוראטי
ביים ומכלילית, המבטאים את נש-
מת המורה, אה חרדה המדבר עם
הפארת כלפים ועם התקדשות
של מקובלים. והמר על ידו זה
נחש / ובמורקה השושנה עולה,
או סמל הצפרים הצפרה עם כר
כבי שמים: מה יקרה לצפור /
הבולעת כוכבים? / הז אין לה
קן / של זהב במרזים / והיא
בת-חמותה ובכרה דל. / — /
אל סלע חשוף תצמיד / את קנה
החום / ולא העירנה סוסה, /
וכמו ביצה בקנה / הזוכב בלבה, /
לא תירא רע.

הקוטביות שבעולמה — הצומד
אנלי עוד בראשית התגבשותו:
זיקה לאבהות הרליגיוזית (אבי
היה מהלך כסימטאות עירי /
כמלכות, / ההרים היו הדום לרג-
ליר / בבית-הכנסת האירו מעיין
נות מעיניו) — ונחיה אל האמ'
הזה החושית, אלת התשוקה'
העוה-התמימה, הארצית-והתלומית,
האלילית — כסילות זו היא מקור
הסבל ומקור הדבקנות שלה כאחד.
יודעת היא כי, השדים הם מלא-
כים מתהפשים — כוחה הסומי
אה מגיחים קדושה בוראו / עין

אדם לא תכילנה, וכי מסקעת
נחשים שורקת בחשכה / הבצלת'
האור תפרח. ומן השניות הזו
היא נמשכת אל אהרות איראציו-
נלית שלמעלה מעצמה: ים של
אור קורא בי ממעין השחור /
מריחושי עקרבני של אבא, /
מעין של אור קורא בי / סוהר
האל הקדמוני, / ומציציות הכסף
בטליתו זול אבא. ויודעת היא כי
אהבת נשר ואהבת רוח / אינם
אלא דבר אחד" וכי "ככות הרח
כוח הבשר" — דעה אויפייגית
לנפש האשה!

הדים משיר השירים מתמוגים
בשירתה עם צללים מועטים מן
המדרגה ועם גלגולים סובייקטי-
ביים של אותה אשדת שנשתמרה
בעולם הנסיכה-הנפלאות של מקור
כלי צפת. בכל אהבת-הסבע שלה
ובכל היצמדותה לגוף-ההרים הנ-
לילי, הרי שירתה יותר משהיא
נעה בתחום האסתיטי היא צומחת
מקרקע האתוס (שעמו היא נלבי-
בת) ומגבני חיי-הנפש (שאינם
דוצים לגתק את קשרם עם המור'
רשה הרוחנית).

סמל אהב עליה הוא הגחש:
השמש והנחש הנם אחד, /
הנחש הוא מלך האדמה / והשמש
הוא נחש שעלה מאדמה / — /
אני אהבת את הנחש, / הוא
ידידי שבאדמה / ואני אהבת
את השמש / הוא הידיד מעל
לראשי.

צפורה אלאור-הלר היא טיפוס
חדש של בתי-ישראל: מויגת בת'
כנען קדמונה שעולמה קודש לעש-
חרות, עם נערה יהודית חסודה,
שהתום הסרובינציאלי שלה גילה
את מושגי העולם הגדול, אך לא
נשמה לפלקלת ירידתו — בתיש-
ראל מודרנית שנמשח מעולפת
בססורת אבות יראי-שמים ונוף
חייה הרי צפת המהלכים רטס-אי'
כה של רוחניות בוכביה שאינה
אלא סובלימציה של חושיות אר-
צית: מויגה של זיקה אל הקולטמי
והמפוסט עם התמכרות לאינפיי-
מי ולרגשי.

ישורון קשת